

קונטרס הערות על

מסורת יהודי בבל בקריאת התורה

ובו הערות על המסורת כפי שלמדתי

מחרה"ג **יוסף עזרא זליכה** שליט"א

רב ומו"צ בשכונת פרדס-כץ

ע"פ תשובות לשאלות ששאלתיו כד הוינא טליא

בעוברי על המ"ש לחה"ב סלת למנחה ועוד

ונלוו עליו: אופן ההגיה של יהודי בבל

לוח הטעמים לפי מנהג יהודי בבל

רשימת ההפסקים בקה"ת לפי מסורת יהודי בבל

הפטרות כמנהג יהודי בבל, ועוד

בעזרת החונן לאדם דעת

ממני הצעיר י. א. ידידיה

– מהדורת ניסן ה'תשע"ב –

י"ל ליום השלושים לעילוי נשמת א"מ מרת

תקוה אמל בת סלימה ת. נ. צ. ב. ה.

שנת כ"י לא על-הלקחם לברוך יתיה האדם כ"י

על-כל-מוצא פי-י יתיה האדם לפ"ק

מסורת יהודי בבל בקריאת התורה

כס"ד

לעיכוי נשמות

א"מ

מרת תקוה אמל בת סלימה

ז"ל

נלב"ע כ"ו אדר ה'תשע"ב

ת. נ. צ. ב. ה.

מסורת יהודי בבל בקריאת התורה

הקדמה

ידוע שהרה"ג הר' יוסף עזרא זליכה שליט"א. היה בקיא בחכמת הדקדוק ופעל בכל כוחו להנחיל את כללי הקריאה וכללי הדקדוק לציבור הרחב ע"י שיעורים באין ספור מקומות. זכיתי ולמדתי חכמה זו אצל הרב שליט"א ועוד שאלתיו שאלות רבות במסורה כפי עוברי על המנחת-שי ועוד חיבורים בזמן שהייתי אברך בכולל שלו בפרדס-כץ.

נתבקשתי ע"י הרב א. מועלם להעלות עלי-ספר את אשר נמצא כתוב איתי מהערותיו של הרב. הערותיו משקפות בעיקר את המסורת של יהודי בבל בקריאת התורה ובהרבה פעמים מסורתם של רוב ככל הספרדים. מכיוון שמסורות אלו הולכות ונשכחות ואת מקומם תופסים מסורות אחרות, ו"תיקונים" חדשים מרחוק באו, נראה לענ"ד שיהיה תועלת בהוצאת רשימות אלו מבחינת "תכתב זאת לדור אחרון" (תהלים קב, ט).

וזאת למיודעי שהנכתב הוא בקיצור נמרץ וכדי להבין את ההערות לאשורן יש לעיין היטב בהפניות בראש הדבור המתחיל.

עוד נוספו לחוברת חלקים נוספים העושקים בעניינים אחרים הקשורים בקריאת התורה ע"פ מסורת יהודי בבל.

ואסיים בברכת רפואה שלימה למו"ר, שישלח לו הקב"ה רפואה שלימה בכל רמ"ח אבריו וש"ס"ה גידיו, ונזכה להנות שוב מזיו תורתו.

אמן.

י.א. ידידיה

הרב פרדו 8 בני-ברק 51544
yedidya@macs.biu.ac.il

הערות תתקבלנה בשמחה

© כל הזכויות שמורות.

יהי הלימוד בחוברת זו לע"נ א"מ מרת תקוה אמל בת סלימה, נלב"ע כו אדר תשע"ב ת. נ. צ. ב. ה.

לוח מקצת ר"ת

ע"ז - על זה	או"ת - אור תורה (חלק ראשון מספר שתי ידות לר' מנחם די לונזאנו).
ע"ע - עוד עיין	בא"ח - בן איש חי
רמז"ל - ר' מנחם די לונזאנו בעל או"ת	במ"א - במקום אחר
ר"פ - רב פעלים	ג"ע : גאון עוזנו
שפ"ח - שפתי חכמים	הו"ד - הובא דבריו
ש"ר - שנה ראשונה (מספר בא"ח)	הנאמ"ן - הרב מאיר מאזוז שליט"א
	לחה"ב - לחם הבכורים
	מ"ש - מנחת שי
	ס"ס - ספרי ספרדים
	עמ"ש - עיין במנחת שי

מסורת יהודי בבל בקריאת התורה

פרשת לך לך

- "מְבַרְכֶיךָ" (יב,ג) – עמ"ש. כוונתו שברוב הספרים הוא בשוא לבדו שכן צריך לקרותו כשוא נע ולא בחטף, וכן נהגו רוב הספרדים. אולם יש לציין שהמ"ש מדבר על לשון אכילה ולשון ברכה ועל שתי אותיות הדומות שסימנם "אבד" ושבר בריחיה" (איכה ב,ט) אולם במקומות אחרים כשמופיע חטף-פתח שלא כדינו כגון "וַיִּזְתְּב" (ב,יב), "וַיִּשְׁרְה" (ויקרא כה,לד) "וַיִּצְחַק-לִי" (כא,ו) ודומיהם הוא בחטף-פתח ולא בשוא נע. הכורדים והתוניסאים למשל אומרים בחטף-פתח בדומות ולשון ברכה ואכילה. ור' אהרן בן אשר כתב בכולם חטף-פתח והם הבינו שכתב כך כי כך צריך לבטא.⁵

פרשת וירא

- "הַנְּהַ נְאֻדְנִי" (יט,ב) – עיין סלת למנחה לר' לחה"ב. ומנהגנו "נא" רפה. ומ"ש בתנ"ך קורן "הנה" מלרע ולא מוקפת ונון "נא" דגושה, קשה - למה תדגש הנון הרי אין פה לא דחיק ולא אתי-מרחיק.
- "וְלֹט בָּא צְעָרָה" (יט,כד) – עמ"ש לחה"ב דף סא וסלת למנחה. ומנהגנו כרוב העולם כמו המ"ש שמילת "צערה" מלעיל ללא העמדה בריש דלא כהרב לחה"ב. ומימלא חייבים לומר כן גם במילת "הַאֲהֶלְהִי" (כד,ז) המוטעמת בתרי פשטין שהיא לכו"ע מלעיל גמור ללא העמדה נוספת למרות החטף, ולא דומה למילה "פְּהֶנְהָ". ולא קשה מדוע נחטפה העין ש"ייל כדי להקל על הלשון.
- "וַיִּצְחַק-לִי" (כא,ו) – הצדי בחטף-פתח ולא בשוא לבדו שרק בלשון אכילה

פרשת בראשית

- "תְּדַשָּׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא" (א,יא) – עמ"ש, מנהגינו לאומרו בזקף-קטן ולא ברביע.
- "וַיִּלְהַבְּדִיל" (א,יח) – עמ"ש, מנהגינו לאמר את הואו בשוא לבדו¹ ואינו דומה ל"וַיִּזְתְּב" (ב,יב) שהזין בחטף-פתח.²
- "הוּא פָּרַת" (ב,יד) – מנהגינו שהעולה השני גומר פה ואין מפסיקים בפסוק "כִּי-לָקַח אֶתְּוֹ אֱלֹהִים" (ה,כד) שנחשב לפורענות לחנוך משום שהיה קל בדעתו לשוב ולהרשיע.
- "לְעֵבְרָה וּלְשִׁמְרָה" (ב,טו) – עמ"ש, ואנחנו קוראים אותה במפיק הא, כמו בכל הספרים.
- "בְּעֶצְבוֹן הָאֶבְרָה" (ג,יז) – בספר לוית חן כתב שהכף בחטף פתח, הו"ד במ"ש. והכלל אצלנו הוא שבכל לשון אכילה וברכה ובכפולים יש להשמיט את הפתח לכן יש לקרוא תאכלנה בשוא נע בכף.
- "הַאֲזַנְהָ" (ד,כג) – עמ"ש וסלת למנחה, אנחנו קוראים אותה האלף בחטף-פתח והנון דגושה.

פרשת נח

- "וַיִּסַּר נֹחַ" (ח,יג) – עמ"ש, ומנהגנו בשני פשטין משום שצריך להחשיב את הואו של הפתח הגנובה כאילו כתוב "נו-ח".³
- "שָׁבָא וַדְּרִין" (יז,ז) – ואו שורוק בראש מילה והשוא שאחריה נח וגם בדומות כמו "וַיִּלְלִין" (דברים לג,ח), "וַיִּלְלִין" (בראשית כט,טז),⁴ למרות הקושי.

¹ וכן הביאו המנחת שי במאמר המאריך בתירוץ החקירה השלישית.

² ודלא כחומש חורב בכל כהאי גוונא.

³ וע"ע בדברי "פרשה מפורשה" כאן ובהרבה מקומות.

⁴ כללי הקריאה כלל ט.

⁵ הרב בשיעור בכללי הקריאה.

תוכן העניינים

יג..... פרשת מטות	ה..... לוח מקצת ר"ת
יג..... פרשת מסעי	ז..... מסורת יהודי בבל בקריאת התורה
יג..... פרשת ואתחנן	ז..... פרשת בראשית
יג..... פרשת עקב	ז..... פרשת נח
יד..... פרשת ראה	ז..... פרשת לך לך
יד..... פרשת כי תבוא	ז..... פרשת וירא
יד..... פרשת נצבים	ח..... פרשת חיי-שרה
יד..... פרשת וילך	ח..... פרשת תולדות
יד..... פרשת האזינו	ח..... פרשת ויצא
יד..... פרשת וזאת הברכה	ח..... פרשת מקץ
יד..... מגילת אסתר	ח..... פרשת ויגש
טו..... נביאים	ח..... פרשת ויחי
טו..... תהלים	ט..... פרשת שמות
ז..... אופן ההגייה של יהודי בבל	ט..... פרשת וארא
ז..... הגיית האותיות	ט..... פרשת בא
ח..... התנועות	י..... פרשת בשלח
ט..... הטעמים	י..... פרשת יתרו
ז..... לוח הטעמים (המתוקן) ע"פ מנהג יהודי בבל	י..... פרשת משפטים
רשימת ההפסקים בקריאת התורה ע"פ מסורת יהודי בבל	י..... פרשת כי תשא
כג..... הקדמה	י..... פרשת ויקהל
כג..... רשימה ראשונה: מיוחסת לר' יעקב מוצפי זצוק"ל... כח	יא..... פרשת פקודי
כח..... רשימה שניה: מיוחסת לר' שלמן מוצפי ע"פ הנהגת מו"ר הר' יוסף חיים זיע"א	יא..... פרשת ויקרא
לג..... הפטרות	יא..... פרשת שמיני
לג..... תשובת הרב הגאון הרב יוסף זליכה שליט"א בענין הפטרת פרשת שמות	יא..... פרשת תזריע
לה..... ברכת הפטרה עם טעמים	יא..... פרשת מצורע
לה..... הפטרת ויצא	יא..... פרשת אחרי
לה..... הפטרת פרשת שמות ביחזקאל פרק טז, למנהג יהודי בבל ורוב קהילות הספרדים, וכדעת הרמב"ם	יא..... פרשת קדושים
לה..... הפטרת פרשת בא בישעיהו פרק יט, למנהג יהודי בבל ורוב קהילות, וכדעת הרמב"ם	יב..... פרשת אמור
לו..... הפטרת שבת הגדול	יב..... פרשת בהר
לו..... הפטרת פרשת קדושים ביחזקאל פרק כ	יב..... פרשת בחקתי
לט..... פסוקים קודם ולאחר קריאת ספרי הקודש	יב..... פרשת במדבר
מא..... סדר לימוד המשפחה	יב..... פרשת נשא
	יב..... פרשת בהעלותך
	יג..... פרשת קרח
	יג..... פרשת חקת
	יג..... פרשת פנחס

מסורת יהודי בבל בקריאת התורה

מח..... לפרשת החודש

מט..... סדר הפרשת זכר מחצית השקל

נא..... תוכן העניינים

מז..... קריאת כל הפרשיות בשמיני עשרת בעבור

מז..... לשם יחוד לארבע פרשיות

מז..... לפרשת שקלים

מז..... לפרשת זכור

מח..... לפרשת פרה

